

SECTIO I.

di sit studiosae inventu[m]t adlatura , eos ego meminisse velim , ut alia nunc non dicam , illorum , quae sunt scripta sapienter a Francisco Florente in præfatione dissertationis , quae est de origine , arte et auctoritate Iuris Canonici : cuius viri apud me auctoritas et[em] tanta est , ut inscitum illud , cuius me saepe in nostris hominibus pudet , cui usu ? facile ausim contemnere ; addam tamen aliud , idque necio an gravius Christ. Lupi p[ro]iuxta ta docti viri testimonium : *Ex quo antiquorum Canonum et intelligendorum et observandorum cura apud nos coepit tepercere ; irepere in scholas coepit subtiliter disputandi , et probabiliter opinandi licentiosa cum prurigine et sine freno libertas . E scholis in Ecclesiae ambones , et hinc in fidelis populi mores transiit : atque ita purum avitae moralis praesertim Theologiae vinum conosca humanae per peccata obscuroatae rationis aqua miscuit , et lucidum evangelicae scitae aurum vertit in scoriati multae corruptionis . Patrum cordibus in filios reducendis nulla via compendiosior quam reditus , verum sale conditus , ad antiquos nostris novissimum temporum infirmatibus congruos canones , quos S. Leo M. alta voce praedicat , esse Spiritu Dei constitutos , totius mundi reverentia consecratos , et usque ad saeculi finem utique in electorum cordibus permanuros . Conf. Espenii dissert. de auctoritate et stabilitate veterum canonum .*

CAPVT III.

DE ORIGINE AC PROGRESSV IVRIS
ECCLESIASTICI NOVI.

§. XXXVI.

Epocha Iuris Novi.

Initia Iuris Ecclesiastici eius , quod *nostrum* dicimus , iam alibi in initium saeculi non referebam (§. X.) Nec multo sentiam . Aliam enim prorsus disciplinas sacrae formam post haec tempora inductam fuisse , certum est , sive Graecam Ecclesias spectemus sive Latinam . Illa schismate ab hac disiuncta , repudiata sacrorum communione , iuris quoque communionem aversata est , Photio potissimum auctore , suis fere deinceps usa legibus . Latini vero *pseudo-Isidorii* fraude decepti , priscis maiorum suorum institutis reliktis , novam quamdam et a superioris aetatis disciplina in quamplurimis discrepantem inhere instituebant , quo instituto quantum incommodi res Christiana accepit , sciunt , quibus lecta est sine praecidicis aetatis istius historia . Colligendarum quoque legum ratio simplex olim et aperta in scholasticum quoddam artificium abiit , ineptum saepe et obscurum adeo , ut vix divinationi locum relinquat . Ut taceam suspectae et incertae fidei documenta tanta credulitate recepta , ut nihil videatur ineptiarum commenta obscura medii aevi diligentia , quod non collectorum aliquis suum fecerit .

§. XXXVII.

Collectio Canonum Graecorum postrema.

Postrema Graecorum eaque amplissima collectio , quam

SECTIO I.

quam *Ioannes Doujatius*, nescio an ex vero, *Photio* adscripsit, in nonum saeculum incidit. Videtur circa ann. 880. compilata. Differit ab illa, quam post Concilium Nicaeum secundum auctam esse nuper monebam (§. XXIII.) et *materia et forma*. Ad hanc quod attinet, relista superiorum Synodos pro tempore, quo unaquaeque celebrata est, numerandi consuetudine, omnia Generalia Catholicorum Concilia, demto octavo, quod *Photio* adversum est; omnia etiam Graecis pro generalibus habita ante omnes Synodos particulares tametsi vetustiores collocantur. Superat vero rebus etiam et canonibus. Adiecit enim compiler antiquis regulis canones Concilii, quod ann. 879. habitum est admittente *Photio*: decreta item alterius ann. 861. in templo Apostolorum coacti, quod primum et secundum Constantinopolitanum vocant¹. Addidit praeter hanc *Tharasii* ad *Hadrianum Pontificem* epistolam, quae Concilii Nicaeni nomine de *ordinationibus per pecuniam minime faciendis scripta est*.

SCHOL. Exstat apud Beveregium tom. 1. *Synod. pag. 331.* Quum hoc *Canonici Graecorum Iuris corpus*, inquit laudatus Beveregius in proleg. n. 13. omnibus hoc modo numeris absolutum, omnes Ecclesiasticae causae ex canonibus in illud collectis per rotam Graeciam diuidicte fuissent; postea de ipsis canonibus et eorum auctoritate nunquam controversum est, sed tantum de vera ipsorum interpretatione. Quo factum est, ut complures e doctissimis viris et iuris canonici peritissimis multum studii ac laboris in iis interpretandis impenderint. In his eminent *Zionaras*, qui summos sub *Ioanne Comneno* honores gessit. *Vossius de Hist. Graec. lib. 2. cap. 26.* Saecularium decide petaesus negotiorum cessedit in solitudinem, quam aliquet ingenii ac doctrinae praeclaris monumentis conficiendis transegit non in glorius. Scriptis *expositionem sacrorum divinorumque canonum*, opus a Beverego editum nitidissime in Sy-

¹ *Vid. Natalis Alexander Sac. IX. dissert. 4. §. 4.*

CAPVT III.

nordico. Paullulum junior *Zonara* fuit Balsamon canonici pariter ac civilis iuris scientissimus. Sed de hoc infra dicam.

§. XXXVIII.

Phatii Nomo-Canon.

Deinceps in Graecia a colligendis canonibus cestatum est quidem, non etiam ab iis illustrandis, et in quoddam veluti *sistema* cogendis, cuiusmodi est Epitome *Simonis Logothetae*; *Synopse Pselli*, *Aristenit*, *Arsenii*; *Syntagma Blastaris*; Epitome *Harmenopoli*, de quibus exposuit educatur *Fabritius*². Sed ipse me locus monet, ut de *Photii Nomo-Canone* exponam, viri ex omnibus, qui his studiis inclarerunt, prudentia ingenioque summo. Genere natus est nobili. Dignitate Proto-Spatharius fuit, ut *Cedrenus* prodidit. Multa fertur scripsisse, quae nunc mihi non est animus investigare, restene illi an perperam tribuantur omnia. Qui ad rem nostram pertinet, est *Nomo-Canon*, quo libro Graeci Iuris Ecclesiastici universi summam complexus est. Itaque Conciliorum, Patrum, Episcoporum, Patriarcharum canonibus ac sententiis constat. Divisus est in quatuordecim titulos; hi rursus in plura pauciorave capita pro argumenti varietate: ita ut propositis per singula capita canonibus ad materiam quamque pertinentibus leges ex *Iustiniani Codice* deceptas indicet tantum, non integras describat, in quo a *Ioanne Scholastico* recessit³. Quo anno confectus sit libellus, non omnino constat. Posteriorem Basilis fecit *Iacobus Cuiacius*. Sed hanc viri summi opinionem refutavit plenissime *Hoffmannus*⁴. Quo vero in pretio non inconcinnum hoc sacri Graecorum Iuris tamquam compendium fuerit deinceps

G

² *In Bibl. Graec. lib. 6. cap. 1. §. 12. seqq.*

³ *Vid. Gibert. tom. 1. pag. 237.*

⁴ *In Histor. Iur. lib. 3. cap. 3. §. 3.*

SECTIO I.

ceps Graecis Photianarum partium, ex hoc potest intelligi, quod doctissimi ex ea gente viri in illo commentaris ac scholiis illustrando studiosissime elaboraverint.

SCHOL. Commentarios in Photii Nomo-Canonem iussu Manue lis Imp. Balsamo scriptis, qui una cum Photio ex MS. codice bibliothecae Palatinae editi sunt Christ. Iustello, repetiti in Bibl. iur. can. veter. a Filio Iustelli adornata tom. 2. Posset autem haec ipsa editio emendari non mediocriter ex pluribus, quos servat bibliotheca Caesarea Vindobonensis, codicibus, ut Lambecius monet. Conf. Salmon trađ. de Stud. Concil. part. 2. Bowet in histor. Pontific. tom. 4. in diss. prævia, et Netteblat. init. Hist. litter. iur. pag. 288. et 290.

§. XXXIX.

Codex Isidorianus.

Post haec omnis de Ecclesiae Latinae Codicibus disputatione futura est. Nam qui serius inter Graecos prodiuerunt, eorum aut nulla aut obscura valde ad nos est transmissa memoria. Quo autem tamquam communis iure in rebus et causis sacris octavo ac prioribus saeculis usao fuerint Latinae Ecclesiae, superiori capitulo traditum est. Alius ab illo sequenti saeculo emerisit Codex *Isidori* nomine inscriptus, qui Episcoporum quorundam Germaniae et Galliae, tum maxime *Nicolai P.* conatibus auctoritatem sensim natus, veteres leges oblivioni tradidit, ingenti disciplinae publicae conversione. Enimvero tempus, quo præcise confectus sit, nondum potuit a quoquam liquido definiri. Ego illum sub finem octavi saeculi, aut etiam paulo citius fortasse, collectum puto in Hispania *; sed latuisse ignotum, donec a *Riculpho* Mo-

gunc-

* Immo qui Codicem Isidori quis ille fuerit, fixxit simul ex Hispania allatum: quemadmodum

CAPVT III.

guntino Archiepiscopo, quem Synodo Moguntinae ann. 813. interfuisse acta prodiderunt, in Germania divulgatus esset. Hanc certe sub finem noni saeculi passim in Gallia et Germania receptam fuisse opinionem ab *Hincmaro* accepimus. Parentis infelcis partus equis fuerit, haud magis compertum est. Esse *Hincmarus Isidorum* credidit. At quem? Plures enim extitisse eodem tempore certum est. Qui *Isidorum Hispalensem* esse statuant, manifesto in errore sunt. Nec magis probari possunt, quae de *Isidoro Setabensi*, et alio *Eulogii* Cordubensis Episcopi germano fratre disputant eruditis ex *Iuliani Toletani* chronicis. Nam chronicon quidem istud relictum plerique, adhuc tamenque *Iuliano* nec, ut videtur

G 2

pano-Lucensi, qui omnium fertur antiquissimus. In eo enim 103. non plures Epistolae Decretales numerantur, quarum agmen ducunt *Damasum* 2. *Syriacum* 2. *Innocentium* 2. *Zosimum* 2. et, teste qui eum Codicem recensuit, eamque Epistolam conficit indicem *Ioanne Vasquio* del Marmol in Epistola ad *Didacum Gratianum Alderetum* *Philippo II.* Hispaniarum Regi a Secretis IV. Non. Martii MDLXXXIII, in Regia Matriten Biblioteca ruperit. De Ecclesiae *Vigilensis* Codice idem testatur *Stephanus Balduinus* apud Nostram num. praecedenti seu 101. Sed neque in Codicibus Monasterii *Rivapellenit*, atque Ecclesiae *Gerundensis*, quos ad annum MDCL. *Matritum* alios sapienter evolvi, *Ante-Syriacarum* Epistoliarum existat mentio: ut vel hinc pronum sit concire hunc fructum non in Hispanico solo natum fuisse. Videndum praeterea vir summus eodem toni. pag. 365. et 453.

SECTIO I.

temere arbitrabantur. *Benedictum levitam Moguntinum auctorem fecit Blondellus*, quem ob id ipsum *Bohemus*, et iam ante hunc *Baluzius* reprehendunt. Quare crediderim, opus esse hominis non quidem ab ingenio prorsus destituti, verum indocti et obscuri, *Isidori* illustri nomine audacter abusi, quo facilius nominis istius nobilitas fucum incautis faceret.

SCHOL. Vid. Cointius in *Annal. Franc.* tom. 6. ad ann. 785. §. 17. Petrus Constantius in *Praefat. ad epist. Rom. Pont. num. 150. seqq.* Petrus de Marca lib. 3. cap. 5. Espen dissert. de *Collect. Isidori Mercatoris* §. 1. De Mercatoris autem seu Peccatoris appellatione egit copiose Sylburgus ad *Histor. Heinn.* lib. 2. §. 69. pag. 898. edit. Argent.

§. XL.

Materia Codicis Isidoriani.

Materiam famosi Codicis, quem integrum Merlinus in collectione sua Conciliorum edidit, ipse, quisquis est auctor, in praefatione edidit satis dilucide. Ex qua id apertum est, quod est a *Labbeo* quoque observatum, de ceterorum usque ad *Zachariam P.* a Merlino exscripta ab *Isidoro* non esse, quippe qui in *Gregorio M.* desit. Sed in tota hac tot monumentorum congerie praeterea aliis memoratu dignae sunt *Epistolae Decretales*, quas sanctissimorum primae aetatis Pontificum nominibus insignes primus omnium vulgavit turpis impostor, spe, ut eventus docuit, haud vana, fore, ut sub hac persona dolus lateret facilis. Ut ne quis autem inter has *Isidori* ab omnibus tamquam apocryphas reiectas epistolatas, eas quoque percenseat, quae apud scriptores primae aetatis memorantur, cuiusmodi est prior *Clementis* ad *Corinthios*, *Cornelii* apud *Cyprianum*, *Illi* apud *Athanasi*um, aliorum alibi; opera pretium

fue-

CAPVT III.

fuerit hoc loco referre nominativum, quot ille et quibus Pontificibus adfixerit. Est haec res praeterea hoc etiam habitura commodi, ut quoniam testatissimum est *Gratianum* his figuris plenum esse, mature sibi adolescentes cavere discant ab illis quasi axiomatis, quae ex his decerpta commentis per omnem late scholasticam Jurisprudentiam non sine gravi rectioris saniorisque doctrinae iactura dominantur. Adscripsit igitur

Pontificibus Saeculi I. et II.

Clementi Romano 5. *Anacleto* 3. *Evaristo* 2. *Alexandro I.* 3. *Sixto I.* 2. *Telesphoro* 1. *Higino* 2. *Pio I.* 2. Cuius aliae quoque eruditis suspectae sunt. *Aniceto* 1. *Soteri* 2. *Eleutherio* 1. *Victori* 2.

Saeculi III.

Zepherino 2. *Callixto* 2. *Vrbano* 1. *Pontiano* 2. *Antero* 1. *Fabiano* 3. *Cornelio* 2. Tertia Baronio laudata haud magis certa est. *Lucio* 1. *Stephano* 2. *Sixto II.* 2. *Dionysio* 2. *Felici I.* 3. *Eutichiano* 2. *Cato I.* *Marcellino* 2.

Saeculi IV.

Marcello 2. *Eusebio* 3. *Melchiadi* 2. *Sylvestro I.* *Marco* 1. *Iulio* 2. *Liberio* 2. *Felici II.* 2. *Damaso* 5. *Siricio* 1. *Anastasio* 2.

Saeculi V.

Ioanni I. 2. *Felici III.* 2. *Bonifacio II.* 1. *Ioanni II.* 1. *Agapeto I.* 1. *Silverio* 2. *Vigilio* 1. *Pelagio I.* 1. *Ioanni III.* 1. *Benedicto I.* 1. *Pelagio II.* 4. *Gregorio M.* 1. ad Felicem Episcopum.

*ad hunc et alijs temp. multum mon. exhortat. sed non
intra port. ceterisq. ev. §. XLII. synodis adiutoriis
et in muneribus munitionis in. invenit. invenit
magis loha id est statim. atque cum omnia
id. et seru. sime mox inter alii de muneribus sicut eti*

Plura ficta.

*Neque vero hoc est ausus tantum Isidorus, ut in
tegras effingeret alienis sub nominibus epistolas; verum
sinceritas quoque ut utilaret interpolaretque, sibi da
tum negotii putavit. Exemplo esse potest epistola Vi
gilii ad Profuturum Bracarensem, et Gregorii M. ad
Secundinum, cui magnam de lapsis sacerdotibus lacrimam
adsuit. Praeter epistolam porro reliquit alia non maioris
fidei ex illa aetate documenta, quae huius hominis in
industriae viri docti adjudicant: Donationem Constantini
M., Acta Synodi Romanae sub Sylvio P., Epistolam AEgyptiorum ad Marcum, Orientalium ad Iulium, A
thanasi ad Liberium et ad Feliciem, Hieronymi et Afri
canorum ad Damasum, Amatoris ad Sylvium, et alia,
de quibus saep ante me disputarunt viri docti, ut nihil
nunc necesse sit iis ipsis recitandis diu immorari.*

SCHOL. Vid. Petrus de Marca lib. 1. cap. 11. §. 4.
Pagius in Critic. ad annum 324. n. 17. et ad ann. 325.
n. 16. Papebroch. in Vita S. Athanasi ad 2. Maii n.
138. Labbeus tom. 2. Concil. pag. 763. tom. 5. p. 292.
et alibi. apud Espen cit. diss. n.6. Natalis Alexander Sacc.
IV. diss. 25.

*§. XLII.**Capita praecipua systematis Isidoriani.*

Adeo solers viri huius ingenium fuit in muniendo
Iuris systemate, quod concepsisse videtur animo, dum
ad hanc in se recipiendam operam induci se passus est.
Videtur autem omnis monumentorum haec ficta moles
eo pertinuisse, ut sub imagine priscarum antiquitatis nova,
quam meditabatur, publica disciplina placidus in Eccle
siam

siam invehi posset: cuius praecipua capita hoc habent
propositum, ut Episcoporum, Metropolitanorum, ac Sy
nodorum maxime provincialium auctoritas angustius cir
cumscriberetur; Pontificis autem Romani pretenderetur
longe ultra terminos a Patribus constitutos. Vnde tibi
exemplis rem illustrem? Annis singulis in unaquaque
provincia bis Synodos celebrari Nicaeni Patres voluerunt.
Earum omnem curam ad Metropolitatum pertinere sae
pissime antiquis canonibus constitutum est: neque ante
Isidorum negavit quisquam, potuisse illas sine Apo
stolicae Sedi ad sensu congregari, quod a Iulio ille et
Damaso sanctum esse commisicetur¹. Et fuit tamen
commenti istius vis tanta, ut vix illum inde ab
decimo saeculo uspiam celebratum Concilium acceperimus,
cui Sedis eiusdem legati non praefuerint: quo instituto
effectum est, ut Synodi Provinciales brevi intercederint.
Statuta harum Synodorum negat Isidorus cuiusquam
esse roboris, nisi Romana firmetur auctoritate: idque
negat, Eleutherio nempe Vito ac Felice auctoribus².
Translations Episcoporum ab una sede ad aliam vetus
disciplina Synodi iudicio fieri voluit. Isidorus id ius Pon
tifici tribuit in epistola a Gratiano memorata³. In Sy
nodis Provincialibus Episcoporum causas iudicari oportere
quis negavit ante Nicolaum Papam⁴? Huic autem
quis existit opiniois istius auctor antiquior Anacleto,
Sisto, Higino, Aniceto, quos in scena Isidorus pro
duxit? Nempe his vito creatis doloibus didicimus, a
Pontifice omnes iudicari, ipsum a nemine. Eius esse ple
nititudinem potestatis, ceteros Episcopos tamquam vicario
iure in partem tantum sollicitudinis vocari. Nihil hos
nisi adnuente Pontifice; ipsum posse omnia etiam in uni
versam Ecclesiam. Appellandi vero ad Sedem Romanam
immoderata licentia cum primis cordi fuisse Isidoro vi
de-

¹ Vid. de Marca lib. 6. cap. 14.

² Vid. Benedictus XIV. de Synod. Dioces. lib. 8. cap. 4. §. 6.

³ Caus. 7. quæst. 1. Can. 34.

detur. Nihil enim frequentius, nihil diligentius ab illo traditum est. Sed ea ipsa te nihil paene excoigit ari potuit ad succendendos omnis disciplinae nervos efficacius: namque hac semel admissa licenti deesse iam nemini potuit sub iuris speciosa imagine paratum remedium, quo imminentem vitium suis Praepositorum auctoritatem eluderet.

SCHOT. Conf. omnino Claud. Fleury *dissert. 4. in histor. Eccles. et Aucto^r Defensionis Eccl^{esiasticae} hist^{oriae} Ab. Fleury, eiusque tractationum in eandem.*

§. XLIII.

Quomodo excepta sit haec collectio?

Nova hacc et inaudita melioribus saeculis disciplina, eti essent pauci quidam, quos in suspicionem malefide adduceret ¹, brevi tamen adeo se probavit Germanis, ut iam in Concilio Aquisgranensi, quod ann. 836. celebratum est, eius licet vestigia non obscura deprehendere ². Serius paululum in Galliam se videtur penetrasse, repugnantibus eius Ecclesiae Episcopis *Hincmaro* potissimum *Rhemensi*, qui licet commentum hominis, quem esse *Isidorum* Hispanensem suspicabatur, refellere vel non posset, vel non auderet; auctoritatem tamen infringere pro viribus conatus est, quasi nullus esse possit legitimus usus epistolarum, quae in recepto canonum Codice non essent ³. Sed parum procul dubio *Hincmarus* eo suo conatu profecit. Nempe licet facile adducatur credam, nec *Hadrianum*, nec *Leonem IV.* pro genuinis eas epistolas ac sinceris Pontificis scriptis reputasse, quod rationes a Bohmero pro-

¹ Vid. *Corning. de Orig. Iur. Germ.* pag. 16. et 88.

² *Corning. loc. cit.*

³ *De Marca lib. 3. cap. 5. §. 3. Bohmer cit. loc. num. 61. Balme. in Praefat. ad A. Aug.*

CAPVT III.

ductae evincent ¹; facilis tamen *Nicolao*, cui, ut tum erant tempora, displicere multis de causis minime poterant, victoria fuit, quam praeter *Isidori* nomen, praeter veterum Pontificum venerandam cunctis memoriam, ipsi etiam Episcopi Metropolitanorum se iudiciis subtrahere cupientes vehementer adiuvabant, quod illustri exemplo ex historia noni saeculi petitio probavit eruditissimus *de Marca*. Sane ab hoc inde saeculo ab omnibus usque ad haec postrema fere tempora adeo venerabiles habitatae sunt, ut nefas ducerent de fide earundem vel suspicari. Itaque quotquot deinceps habita sunt Concilia, his usus epistolis, aliisque ex ea actate fictis documentis constat. Secuti sunt collectores canonum *Burchardus*, *Ivo*, *Gratianus*: cuius decretum his rugis refertissimum postequam coepit publice in Academiis praelegi, et commentationibus Doctorum illustrari; omnes passim *Theologi polemici* et *scholastici*, omnesque *Iuris Canonici* interpres plus quam a quadringentis annis ad nostra fere tempora horum omnium testimonia pro confirmatione dogmatum catholicorum, et stabilienda Ecclesiae disciplina uno quasi consensu laudarunt, et illis libros suos impleverunt, quod manifestius est, quam ut nostra expositione indigeat. *Eugen. cit. diss. §. 3.*

SCHOL. Conf. de Marca lib. 3. cap. 6. §. 2. *Baluzius in Praefat. ad Regin. §. 4. Petrus Constantius citat. praefat. num. 157.*

§. XLIV.

Quando et a quibus impugnata?

Primus omnium, qui tranquillam adhuc *Isidori* possessionem turbare nonihil visus est, *Marsilius Patavinus* fuit. Mox etiam *Gobelinus Persona* nonnulla adversus aliquot illarum epistolarum dubia movit. Success-

SECTIO I.

sit, qui circa ann. 1432. scripsisse creditur *Nicolaus de Cusa*, atque alii plures. Et quamquam saeculo decimo sexto *Franciscus Turrianus* collectionem hanc epistolarum contra Magdeburgenses singulari opere propagrandam suscepisset, efficere tamen, quamquam vehementer connixus esset, minime potuit, quo minus plerique omnes *Siricio* antiquiores epistolae ab *Isidoro* editas aut omnino reiuercent, aut dubiam saltem earum suspectamque esse originem aperte confiterentur. Ut *Bosvii*, *Salmasii*, *Vserii*, *Didaci Covarruvias*, *Christiani Lupi*, et aliorum testimonia sileam; que a *Labbeo* egregie atque apposite scripta sunt, non putavi omittenda. *Mirum est*, inquit ille, *viris dobbissimis Turriano, Binio, et quibusdam aliis in tanta eruditio-*nis Ecclesiasticae luce probari potuisse decretales illas epistolae, a quocunque seu Mercatore seu Peccato-*re fabricatas, et antiquis Romanae urbis Episcopis cir-*eter annum christiana epochae obtinente*ssimum sup-*positas. Adeo enim perspicacibus viris deformes viden-tur hoc saltem tempore, ut nulla arte, nullà cerussa, aut purpurissa faciari possint. Eas omnes, saltem plerasque earum repudiarunt eruditissimi quique tra-*ctatores catholici, Baroniū, Bellarminū, Perronius,* Cointius, Antonius Augustinus, Lorinus, Sirmundus, Petavius, Ducaeus, Marca, Bosquetus, ut alios modo sive antiquiores sive recentiores silentio obvolvam. Si-milia ferae habent Card. *Bona*, *Papebrochius*, et alii quos laudat *Sylburgus ad Heineccium lib. 2. §. 69. p. m. 902. seqq.*

SCHOL. Primos fuisse Centuriatores Magdeburgenses, qui bellum his epistolis indexerint, scripsit nuper iterum celeb. de Riegg in *ELEM. IUR. ECCLES.* §. 456. in not. Atqui, hanc hodie laudem sibi ne Protestantes quidem ipsi vindicant, ut ex laudato Sylburgi loco manifestum est.

§. XLV.

CAPVT III.

§. XLV.

Quibus argumentis?

Argumenta, quibus Isidori haec commenta eruditivi viri convellunt, alia quidem ad epistolae singulas per-tinent, quae *Blondellus* unus omnium diligentissime ad-*curatissimeque persecutus est in libro, quem pseudo-Isi-*dorus et *Turrianus vapulantes* inscripsit i. Alia ex aequo omnibus aut fere omnibus adversantur. Horum per-multa adferuntur. Nobis modus adhibendus est. Itaque (I.) si vere sunt ac germanae veterum Pontificum epistolae decretales ab *Isidoro* memoratae, cur antiquis et Patribus et Romanis Pontificibus ad nonum usque rei christianae saeculum ignota fuerunt? Cur *Eusebio*, *Hie-ronymo*? cur *Dionysio Exiguo*, qui tam sollicitam iis exquirendis operam se impendisse testatus est? (II.) Quia umquam ratione mihi factum ego persuadeam, ut Pontifices, qui duobus tribus saeculis *Theodosiani Co-*dicis editionem praecesserunt, verba constitutionum legumque, et *Aniani* ex his deducta scholia suis in epistles usurparerint? Quia item ratione Pontificum, Patrum, Conciliorumque sententias, sententiarumque formu-las ipsas retulerunt, quas hi anni centenis post prodi-derunt? Similia his sunt (III.), quae ex divina scrip-tura in his litteris memorantur. Multa enim ex vulga-te versione decerpta sunt; plura ex interpretatione *S. Hieronymi*: quas nemo nescit saeculis integris esse posteriores Pontificibus, quorum nomina epistolae men-tiuntur (IV.). Consules habent, quorum in fastis aut nulla exstat mentio, aut exstat alio anno. Loquentes inducunt scribentesque iam dudum vita functos, eaque orationis totius et barbarie et similitudine, ut satis appareat, opus esse unius atque incompti hominis, ve-

SECTIO I.

terumque praeterea morum ac disciplinae ignarissimi.

SCHOL. Conf. Ioani. Doujat. lib. 2. cap. 22. §. 7. Maastricht in Hist. Iur. Eccles. §. 220. Espen cit. diss. §. 4. 5. Natalis Alexander Sac. I. diss. 21.

§. XLVI.

An satis firmis?

Equidem non deest, quod ad haec argumenta possit responderi, ut laudato loco censuit *Doujatius*. Nec quae olim a *Turriano* in eam rem scripta sunt, adeo omni specie destituta esse putantur, ut inutilis, certe supervacanea videri debeat *Blondelli* in his epistolis refellendis adhibita industria, quod *Sirmondum* dicere solitum ferunt. Profecto *Doujatio* nec illa *Blondelli* tam adcurata, tam erudite exornata confutatio plane videtur satisfecisse. Quin etiam *Liberius a Iesu* scriptor minime indoctus edita singulare dissertatione deploratam diu causam agere iterum novissime instituit. *Sed probare non possum*, verbis utor *Labbei*, *novelli huius studium*, qui mala ave, ex zelo quidem sed minus prudenti et considerato, certe non secundum scientiam, easdem abiecas et penitus repudiatas defendere addressus est. Non tali auxilio, nec defensoribus istis indiget, aut unquam indiguit Ecclesia Romana. Quare hunc quidem virum mittamus licet. Sed acutius earundem epistolarum patrocinium suscepserunt nostra aetate quidam, nescio an verius feliciusve.

SCHOL. Conf. Rupprecht part. 1. crit. ad Ius Canon.

§. XLVII.

Exceptiones Recentiorum.

Aiunt: nihil iam his conatibus opus esse: agnoscere

CAPVT III.

re Romanos futilitatem epistolaram, nec his eos commentis egere ad tuendam. Sedis Romanae dignitatem. Ceterum nihil esse in his penitus epistolis, etsi falsis, quod non verissime ab *Isidoro* singulis Pontificibus adscriptum sit: nihil pontifices auctoritati per eas adiectum, nihil esse detraictum episcopali: priscam ac sinceram in iis disciplinam exhiberi; adeo ut laude dignior quam vituperio *Blondelli* videatur operosa diligentia, qui dum indicandis fontibus, e quibus sua *Isidorus* surripuit, gravissimum se vulnus Ecclesiae. Romanae sperabat illatum, imprudens id dederit operam, ut auctoritatem eius maiestatemque mirifice stabiliret. Verum demus etiam, inquit porro, vitiosam esse iurium quorundam originem: num ob id haec penitus convellenda putabimus? Nempe fieri istud profecto non potest, quin tota necessario Ecclesia perniciose turbis involvatur. Imo etsi fieri possit maxime, firmiori iam fundamento hanc nisi disciplinam, quam ut iure tangi possit. Alius consensum Episcoporum saltem tacitum urget, indeque natam observantiam: alius prescriptione ac possessione diuturna hoc sacrarium tuerit. Sunt etiam qui receptionem, sunt qui Concordata Nationum in subsidium advocant. Alius aliud verbo adeo disputat, ut putares, non de quisquiliis *Isidori*, sed de praecipue quodam religiosis christianae dogmate depugnandum illis fuisse.

SCHOL. Conf. Kauffmanns de Stat. Eccles. dissert. prael. §. 3. et dissert. 3. §. 9. Sappel. de Stat. Eccles. pag. 116. et 299. 310. Sangallo cap. 2. §. 3. 4. Ballerinus in Vindic. auctorit. Pontif. cap. 5. pag. 192.

§. XLVIII.

Examinantur.

Sed de *Blondello* quod iactant, id quale sit, ipsi viderint. Ceterum etsi ego absim quam longissime ab eo-

SECTIO I.

eorum sententia , qui primae Sedis auctoritati a Servatore ipsi attributa decessurum nonnihil arbitrantur explosis Isidori commentis (§. XLVI.), non sinam tamen umquam mihi a quoquam persuaderi , tam esse antiqua in his omnia , quam est audacter iuxta atque impudenter mentitus , quisquis earum epistolaram auctor est (§. XLII.). Qui vero de praescriptione aliisque similibus nesciis quid disputar , ii quidem omnes , ut ne quid gravius dicam , nimis profane de hac tota re videntur disserere . Non enim de fundis hic agitur , aut de iure stillicidii , glandeve legenda , sed res est de publico Ecclesiae christiana statu , quem ego homo tardus ingenio ante hos novos doctores usucaptionum subtilitatibus obnoxium esse ignoravi semper , et ignorarunt mecum peritissimi quique atque ingenui viri . Aperte *Gregorius Zallwein* , et ut virum gravem decebat candide , nullam his valere praescriptionem aiebat , nullam possessionem , nullam usucaptionem , si de illius pessimo initio conset .

SCHOL. Sed illud iacent cum primis : iam dudum Romanam explosisse larvam Isidori : ut quid igitur his lamentis ? Respondeat pro me Auctor libelli iam alias laudati de Iure Ecclesiastico , cet. pag. 116. At , inquit , haec mala iam prætertere : saeculis porro sollestitioribus falsitas harum propositionum innotuit , quas coeca credulitas omnem citra perquisitionem atque investigationem exceperat ; et quamquam in nostrarum legum collectione adhuc propositiones illae extant , cum tamen nullimode cohaerent . *Opiniones* , quas illae peperere , eidem fato fuerunt obnoxiae : omnis earum error patescit ; et quisquis sibi honori dicit propositiones sequi Religioni ac patriis legibus consonas . Iam abusus exsularunt , et primaevae Ecclesiae leges in primavera revixerunt nitorem ac puritatem . Absit quin inde prospexit nostrarum aerumnarum collabescat augescat . Et fortassis prævae animi adfessiones rerumque ignora-

¹ Vid. Gibert. tom. 1. pag. 257. seqq.

CAPVT III.

ratio iam non hominum in transversum agunt , ut ante: attamen etsi vulnera antiquis legibus pridem inflicta revera sint ad sanitatem redditæ , an non adhuc cicatrices restant ? etsi falsæ propositiones in ipso eorum fonte sint destructæ , nonne adhuc in suis vigent efficiens ? .... Si magna pars veterum legum in pristino substituit vigore , ut decebat ; desierunt sic praescripta a novis superinducta ?

§. XLIX.

Quis usus huius doctrinae?

Quid igitur ? An miscenda sunt omnia ? non ego is sum , qui novas huic disciplinae ita irascar , ut dissolvendam penitus atque abiciendam putem . Scio mores hominum qui sunt , et quanta inveteratae vis consuetudinis . Sed hoc tamen dissimulandum non est , inquit prudentissimus de Marca , eam , quae iure divino Episcopis quaesita est , Ecclesiae administrationem nullis decretalibus ablatam fuisse ; quoniam potestatis illius exercendae modus varii constitutionibus varie pro temporum ratione praescriptus fuerit . Itaque si ea tempora incidunt , ut regendas Ecclesiae necessitas Episcopos a regulis recentioribus discedere cogat , nihil vetat , quo minus ius naturale et divinum , omissis formulis quae iure novo praescriptæ sunt , locum habeat . Lib. 3. cap. 6. §. fin.

§. L.

Collectio Capitularium.

Qui Capitula Hadriani nomine in vulgatis codicibus inscripta ex Isidori fictis monumentis maximam partem excerpta coniunctum , haud multum fortasse a vero ab-

absunt. Nam oratio quidem ac stilus cum iis penitus congruit. Sed de his capitulis quoniam alibi dictum est satis (§. XXXII.), nihil hoc loco adduciam. Omittere autem non debui insignem et quae ad veterem Germaniac atque etiam Hungariae meae disciplinam tam publicam quam privatam illustrandam, Regumque nostrorum circa sacra potestatem cum primis facit *Capitularium Collectionem*. Erant Capitularia leges a Regibus Francorum in comitiis vel Synodis, consentientibus Regni Ordinibus, editae de negotiis sive profanis sive ecclesiasticis ¹. Harum legum collectio prima ad ann. 827. pertinet ab *Ansegiso*, non *Senomensi*. Archiepiscopo nec Abbatte *Lobiensi*, sed *Fontanellensi* confecta ex *Caroli M. ac Ludovici* constitutionibus. Auctoritas eius publica fuit, constabatque libris quatuor ². Hos deinde libros tribus aliis ann. 845. *Benedictus* Levita Moguntinus auxit *Ansegisiano Codici* ita iunctis, ut quintum, sextum et septimum collectionis e duabus composite librum efficiant. Atque his etiam numeris ab antiquis scriptoribus citantur, quamquam hoc perpetuum non esse, *Baluzius* docet ³. Ordinem in ea *Antonius. Augustinus* meliorem desiderat ⁴. Ordinem simul ac delectum *Conring* ⁵. Nam nec ab *Isidori* fictis documentis sibi cavit compilator, et si a malefide suspicione alienum arbitrer ⁶. Accesserunt his postremo *Additionum* libri quatuor incerto auctore.

SCHOL. Post restitutas litteras meliores primus de Capitularibus restituendis sollicitus fuit *Ioannes Tibius*: deinde *Petrus Pithocus* ac *Sirmondus*. Postrema eaque emendatissima editio est *Steph. Baluzii*, de qua, ut et

¹ Vid. Steph. Baluz. praefat. ad *Capitol.* §. 2. seqq.

² Baluz. cit. loc. §. 39. *Heinecc. Hist. Iur. Civ.* §. 39.

³ *Eugen. dissert. de Capitol.* Reg. Francor. §. 4.

⁴ Citat. loc. §. 47.

⁵ De Emend. *Gratian.* lib. 2. dial. 10.

⁶ De Orig. Iur. Germ. cap. 17.

⁷ Heinecc. lib. 2. pag. 769.

ceteris vid. *Buder in Select. Bibl. Iur. cap. 5. §. 1. p. m. 59.* et ipsius *Baluzii* cultissima praefatio.

Auctoritas Capitularium et usus.

Capitularium insignis diu per Galliam omnem Germaniamque, atque adeo ipsam etiam Italianam auctoritas fuit. Observabant illa Episcopi ceterique ex ordine sacro ministri haud minori quam Ecclesiae canones veneratione, et ut a suis observarentur, enixe, ut par erat, curabant: quod eluet maxime ex Synodis post edita Capitularia celebratis, in quibus illa non commendabant tantum, verum decerpta quoque ex Regum suorum constitutionibus decreta, interdum verba ipsa transcribant ⁸; ut capitula *Herardi* Archiepiscopi Turonensis non memorem, non *Walteri Aurelianensis*, et *Isaac Lingtonensis* Episcoporum, quae ex libris Capitularium desuma esse iam dudum ante me ab eruditis viri observatum est. Nec hanc ego Capitularium auctoritatem valde miror: nondum enim illa tempestate invaliderat opinio, Regum nullam de Ecclesiastica disciplina statuendi esse potestatem, quae post deinde irreligiose nimis occupavit scholas contra doctrinam *Apostoli*. Evidenter exolevit iam diu Capitularium haec tanta auctoritas: notitia tamen eximiam habet etiam nunc adiunctam utilitatem, tum ob disciplinae praestantiam ⁹, quam imitando exprimere, si depositant tempora, Principes nostros non minore utique in his rebus potestate praeditos nihil vetat; tum ob id etiam quod post *Reginonem*, *Burchardum* (tametsi hunc parcus ac vere suppresso aut mendaci nomine ¹⁰) *Ivonem*, *Gratianus* noster multa ex Capitularibus sua

⁸ Baluz. cit. loc. §. 18. seqq. *Conring. loc. cit.*

⁹ Vid. *Eugen. citat. dissert.* §. 5.

¹⁰ Baluz. citat. loc. §. 20.

fecerit, in quibus interpretandis incredibile dictu est, quantum praesidii ex his libris capere licet.

SCHOL. Auctoritatem Capitularium in Ecclesiasticis etiam causis quam videret Gretserus cum actatis sue opinionibus non cohaerere, ea esse condita siebat a Regibus non sua auctoritate, sed nutu ac permissu Episcoporum: Baronius autem, confirmata esse Apostolica auctoritate, sine qua vis eorum nulla esse potuerit, quem Reges de rebus Ecclesiasticis leges sanciendi nullum ius habeant. Vtrique, pro eo ac par erat, respondit Baluzius *cit. praefat. §. 10. seqq.*

§. LII.

Collectio Reginonis.

Ad res Ecclesiae Germanicae illustrandas haud minus commodi adferre potest collectio, quam *Rheginus* Abbas Prumiensis Monasterii *Radboli* Trevirensis Archiepiscopi iussu in usum eiusdem totusque Dioecesis anno, creditur, 906. concinnavit. Eam is in duos libros ita partitus est, ut in priore de Personis ac rebus Ecclesiasticis; altero de vita ac moribus Laicorum exposuerit. Vtrique libro formulam inquisitionis praemisit: alteram quidem in causis Clericorum, in negotiis causisque profanis alteram, ac subiectis canonibus firmavit. Titulum operi dedit *de Disciplinis Ecclesiasticis*, ut vetus inscriptio prae se fert. Fontes *Rheginoni* fuerunt Concilia Orientis, Italie, Galliae, Hispaniae, potissimum vero Germaniae. Item decreta Romanorum Pontificum maximam partem sincera: dicta porro ac sententiae Sanctorum Patrum: constitutiones ex Codice seu *Theodosii* seu *Alarici*: Capitularia Regum Francorum: Burgundionum denique ac Ripuariorum leges¹. Est is primus inter collectores, qui haec tam varia communis canonis nomine insignivit, nova-

¹ Vid. *Baluz. in praefat. §. 8. seqq.*

que arte ita digessit, ut totius Ecclesiasticae disciplinae veluti compendium exhiberit, utile nobis, atque adeo necessarium in exquirendis originibus quorundam canonum, qui in collectionibus *Burchardi* et aliorum subsuntur.

SCHOL. I. Coaevus Reginoni fuit *Abbo* Monachus et *Abbas* Floriacensis. Scripsit praeter alia *Collectionem Canonum*, quam edidit Mabillonius in *Analeit. tom. 2.* Servat praeterea bibliotheca Sorbonae egregiam Collectionem manu scriptam iussu Haemonii Episcopi Verdonensis ann. 1009. confectam et dicatam Anselmo cuidam Archiepiscopo, de qua Salmon *tract. de Stud. Concil. part. 2. cap. 1.*

SCHOL. II. Collectio Reginonis ut plurimum duobus dumtaxat libris distinguitur. Additit quaedam ex m. scripto Codice Vniversitatis Iuliacensis Iоachimus Hildebrandus, ediditque *Helinstadii* ann. 1659. Sed huic editioni multis de causis preferenda est Baluziana curata *Parisiis* ann. 1671. Vid. Heinccius in *Histor. Iuris Civil. lib. 2. §. 50. not. (a)* Recusa est haec *Vienne* ann. 1769. cura Ill. de Rieger. Habet biblioteca Caesarea MS. Cod. hoc titulo: *Libellus de Disciplinis Ecclesiasticis et Religione Christiana*, ex quo Baluzianam editionem non nihil emendationem effici posse, audisse me memini ex Kollario viro eruditissimo. Exstat etiam integer hic Codex in *Collect. Concil. Germ. tom. 2.*

§. LIII.

Collectio Burchardi.

Novam Germanis post *Reginonem* (§. LII.) aut suae potius Dioecesi ipso undecimi saeculi initio collectionem dedit *Burchardus* Wormatiensis Episcopus, vir litteris, virtute, Caesarum amicitia clarus. Lobiensem Sancti Benedicti Monachum, antequam Episcopus crea-

retur, fuisse doctissimi viri scribunt¹. Ego idem adfirmare non audeo, de quo altum silet virtus eius scriptor coaevus. Scripsit *Collectarium* istud *Canonum* iam Episcopus factus, consilii usus atque opera *Alberti Monachi Lobiensis*, et *Gemblacensis* deinde Abbatis. Quam causam, opinor, exstisit *Strauchio* et *Baluzio*, ut huic malent, quam Burchardo compositi operis laudem attribuere. Opus totum in *viginti libros* tribuit, quorum quilibet sua habet capita. Laudat *Burchardi* non mediocriter *Antonius Augustinus* et industriam in colligendis et prudentiam in discernendis dirigendisque rebus, et in aptando non inutili ordine sagacitatem. Sed dicendum tamen quod res est ingenue, esse in collectione hac, nec illa pauca quidem, quae ostendant non ambigue, vi rum fuisse *Burchardus* nec ingenio eximio, nec doctrina. Saeppe ipse lapsus est: causam labenti praebuit aliis saepe, qui nullo rerum delectu adhibito fidem eius sine iudicio secuti sunt. Nempe fuit aetas illius hoc vitium vulgare, ut homines ab omni paene severiorum litterarum luce destituti certa omnia atque authentica arbitrarentur, quae in canonum aliorumque monumentorum collectionibus reperiebant. Itaque multa ex factis *Isidori* epistolis in suum *Codicem Burchardus* coniecit, quamplurima ex *Rheginone*: quo facto errata illius omnia sua fecit auxilique infelix alienae sententiae interpres. Autoritas Codicis quanto fuerit, disputant.

SCHOL. Conf. Espen in *dissert. de Decreto Burchardi*. Blondellus in *pseudo-Isidoro* cap. 18. Sylburgus ad *Heinecc.* lib. 2. §. 50. pag. m. 791. Editum est decretum Burchardi cum praefatione Bertholdi Questenburch *Colon.* ann. 1548. in fol. Tum *Parisiis* ann. 1549. atque iterum *Colon.* ann. 1560. Nondum tamen extare integrum contendit Pertsch in *Hist. Iur. Can.* pag. 197. Adde Ioann. Douyat lib. 3. cap. 23. et Henr. *Canisium Lection.* *Antiq.* tom. 3. part. 1. pag. 397.

¹ *Baluzius in pref. ad Ant. Augustinum* §. 18.

Turbavit post haec Imperii simul atque Ecclesiae pacem ferale dissidium, quod *Gregorium VII.* et *Henricum IV.* *Imp.* commisit. In hac temporum calamitate, ut quisque parti alterutri favebat, ita ingenii ac doctrinae vires pro ea propugnanda intendebat. Qui Romanae rei studebant, non rectius se propositum suum exequi posse arbitrabantur, quam faciendis institutorum Ecclesiasticorum collectionibus, in quas, quidquid cause, quam defendebant, profuturum opinati sunt, nullo rerum delectu adhibito, plena manu congeserunt. Sed prae aliis celebrati sunt *Diſtatuſ*, quo in Romana Synodo ann. 1077. maiestatis suea stabilienda causa edidisse fertur *Gregorius VII.* Exstant in epistola huius Pontificis quinquagesima quinta libri secundi ad Laudunenses: inde apud *Baroniū*¹, *Richerū*², *Labbeū*³, et alibi. Capita sunt *viginti et septem*: quae singula prolixis notis illustravit *Christianus Lupus*, et *Gregorio* tamquam vero eorumdem auctori tribuit⁴, quod et *Baroniū* facit, et ante utrumque *Onuphrius Panvinius*.

SCHOL. *Privilegia* vero *Apostolicae Sedis* et *Romanī Pontificis*, ut ea *Baroniū* appellat, haec sunt:

1. Quod Romana Ecclesia a solo Domino sit fundata.
2. Quod solus Romanus Pontifex iure dicatur Universalis.
3. Quod ille solus possit deponere Episcopos, vel reconciliare.
4. Quod Legatus eius, etiam inferioris gradus, omnibus Episcopis praesit in Concilio, et adversus eos

¹ Ad annum 1076. num. 31.

² Tom. 1. Hist. Concil. Gener. pag. 718.

³ Tom. 10. Concil. pag. 110.

⁴ Part. 5. Oper. pag. 164.

eos sententiam depositionis dare possit. 5. Quod absentes Papa possit deponere. 6. Quod cum excommunicatis ab illo inter cetera nec in eadem domo debeamus permanere. 7. Quod illi soli licet pro temporis necessitate novas leges condere, novas plebes congregare, de Canonia Abbatiā facere et e contra, divitem Episcopatū dividere, et inopes unire. 8. Quod solus uti possit imperialibus insigniis. 9. Quod solius Papae pedes omnes Principes desculcentur. 10. Quod illius solius nomen in Ecclesiis recitetur. 11. Quod unicum sit nomen in mundo, Papae videlicet. 12. Quod illi licet Imperatores deponeantur. 13. Quod illi licet de sede ad sedem, necessitate cogente, Episcopos transmutare. 14. Quod de omni Ecclesia, quocumque voluerit, Clericum valeat ordinare. 15. Quod ab illo ordinatus alii Ecclesiae praesesse possit, sed non militare, et quod ab alio Episcopo non debet superiorē gradum accipere. 16. Quod nulla Synodus absque praecepto eius debeat generalis vocari. 17. Quod nullum capitulum nullusque liber canonicus habeatur absque illius auctoritate. 18. Quod sententia illius a nullo debeat retractari, et ipse omnium solus retractare possit. 19. Quod a nemine ipse iudicari debeat. 20. Quod nullus audeat condemnare Apostolicam Sedem. 21. Quod maiores causae cuiuscumque Ecclesiae ad eum referri debeat. 22. Quod Ecclesia Romana numquam erraverit, nec in perpetuum scriptura testante erratura sit. 23. Quod Romanus Pontifex, si canonicē fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficiatur sanctus, testante S. Eunodio Papensi Episcopo, et multis sanctis Patribus faventibus, sicut in decretis B. Symmachi Papae continentur. 24. Quod illius praecepto et licentia subiectis licet accusare. 25. Quod absque synodali conventu possit Episcopos deponere et reconciliare. 26. Quod Catholicus non habeatur, qui non concordat Romanae Ecclesiae. 27. Quod a fidelitate iniquorum subiectos possit absolvere.

§.LV.

§. LV.

An eius sint, ambigitur.

Video tamen viros in primis doctos vehementer dubitare, verine sint et genuini, an supposititii illi Dictatus. *Ioannes Launois* in epistola ad *Antonium Fabrum Theologum Parisinum* multi argumentis contendit, eos a *Gregorio* non esse: non quod in eis nulla sint, quae indoli atque ingenio *Gregorii* magnopere conveniant, sed quod sint quamplurima, quae ab illo absint quam longissime. Hacc eadem *Pagius*, *Fleurius*, *Dupinus* aliique plures e nostris diligentissime sunt excepti, cum primis *Natalis Alexander*¹. Nec que contra *Rechenbergius* et *Spanheimius* disputant, tanti censeo, ut dimoveri me sinam. Etsi enim ab ingenio viri istius non abhorruisse istiusmodi doctrinam haud aegre largiar, eane re confectum putabimus genuinum esse illius opus, cuius nec ipse alibi uspiam meminit, nec *Beno*, quo acerbiorem inimicum expertus est *Gregorius* neminem, nec quisquam denique eorum, qui vel ipsis *Gregorii* temporibus, vel non diu post illa floruerunt?

SCHOL. Poteram, haec cum ita sint, illa Baronio laudata Romanae Sedis privilegia silentio premere. Sed quoniam in his *Gregorii Dictatus* prima, quasi linea menta cernerent totius Iuris Ecclesiastici publici, quale magno studio obtrudebant orbi catholico, qui in decretales pontificias commentati sunt, non putabam novellae huius doctrinae origines subtrahendas notitiae iuuentutis.

¹ *In Histor. Eccles. Sac. XI. dissert. 3.*

§.LVI.

§. LVI.

Collectio Anselmi.

Anselmo Mantuano, qui *Alexandri II.* iussu ann. 1074. Lucensi Ecclesiae praefectus est, familiissime usus est *Gregorius VII.* Eam deinde Ecclesiam dimisit *Anselmus*, et in Cluniacensem solitudinem se recondit, quod factum gravissime ferebat *Gregorius*. Novaret enim virum moribus ac doctrina egregium, et quod caput erat Pontificiae maiestatis acerrimum vindicem. Itaque precibus primum adgressus hominem, quem nihil proficeret, imperio coegerit, ut ad Ecclesiam suam rediret. Multa eius scripta recenset *Baroni* in Annalibus ex anonymo vita eius scriptore. In his est canonum quaedam collectio, cuius titulus in codice bibliothecae Barberinae hic est: *Authentica et compendiosa collectio regularum et sententiarum SS. Patrum et authorabilium Conciliorum*. Sunt tamen viri pererudit, et in his *Antonius Augustinus*, *Natalis Alexander*, *Stephanus Baluzius*, qui Anselmi hanc collectionem non esse suspiciunt; tum quod *Trithemius* et *Sigibertus* ex illa actate scriptores, ipseque adeo vitae scriptor perantiquos, quem *Seb. Tengnagelius* Augustae quondam bibliothecae praefectus edidit, nullam eius collectionis memoriam reliquerint; tum quod sint in illa fragmenta quaedam desumpta ex monumentis *Anselmo*, qui anno 1086. mortuus est, multo recentioribus. Nihil tamen mutandum censuit *Doujatius*¹. Certius est eius opusculum alterum, quod *Apologeticum* inscripsit ex diversis Sanctorum Patrum voluminibus compilatum, ut *Gregorii VII.* sententiam in *Henricum IV.* et universa eius facta atque precepta canonicas defen-

¹ Ad annum 1068.² Lib. 3. cap. 25.

CAPVT III.

73

deret rationibus, et approbaret orthodoxis auctoritatibus, ut ait ille, qui vitam *Anselmi* descripsit.

SCHOL. I. Eadem huic cause in acceptis ferenda sunt praeter illam Anselmo tributam, duae Hispanicae collectiones, quarum alteram *Tarragonensem*, alteram *Cesaraugustanam* nuncupavit Ant. Augustinus. Neque porro alia videtur colligendorum canonum fuisse causa Deudsedit Presbytero. Geminum eius opus est: *Collectio seu Liber Canonum*, quem Victori III. obtulit circa ann. 1087. et *Libri quatuor de rebus Ecclesiasticis*, qui integri ad defendenda Ecclesiae Romanae privilegia pertinent. Vtrumque adhuc MS. superesse in biblioteca Vaticana monent Corr. Rom. ad canon. 6. dist. 40. Meminit etiam utriusque Baronius ad ann. 1087. Conf. Doujat lib. 3. cap. 24. et 26. et Zallwein tom. 2. quaest.

1. cap. 5. §. 13.

SCHOL. II. Collectionem superiorum, quam Doujatius, ut aiebam, Anselmo adscripsit, ab Antonio Augustino item memorat Schottus in *Bibliotheca Hispanica* pag. 313. Ita Buder in *Biblioth. Select. Iur. cap. 15. pag. m. 488*. At Salomonius in *tratt. de stud. Conc. part. 2. cap. 1.* nihil aliud monuisse Schottum testatur, quam quod haec collectio ex observationibus Anton. Augustini innoverit, iis nimirum, quas habet de emanatione Gratiani lib. 1. dial. 1. Cogitaverat eam edere D'Acherius, sed poenituit promissi.

§. LVII.

Collectio Iponis.

Anselmum excipit *Ivo*, qui in numerum Canonorum, quos vocant, regularium cooptatus praefuit Monasterio Bellovacensi sancti Quintini, deinde *Vrbani* II. beneficentia Episcopus Carnotensis. Vir fuit vitae integrata et litterarum gloria inclitus, inque tota de in-

K

ve-

SECTIO I.

vestituris concertatione mirifice varius. Opera canonica duo eius nomine circumferuntur: *Decretum et Panormia seu Panomia*, ut alii scribunt. Atque decretum quidem ab omnibus, quod sciam, *Ivoni adscriptum est*. Partibus constat *septendecim*, quarum singulae in capita distinctas diverso aliquantulum ordine respondent libris viginti *Burchardi Wormatiensis* (§. LIII.). Et sunt vero acuti quidam viri, qui *Ivonom omnia ex Burchardi decreto descriptissime contendunt*, excepta parte secunda et sexta decima, in qua quae sunt, propemodum omnia ex *Theodosio* et *Justiniani* Codice Regumque Francorum Capitularibus decepta sunt, quodque *Burchardus* vitaverat, inquit *Doujatius*, quasi nullae essent in rebus Ecclesiasticis Christianorum Principum partes. Sed *Panormiam*, quam *Guido Panzirolus* et *Hugoni Cataulauno* tribuit, *Ivoni* posse recte adscribi negant post *Bellarmino* multi, quibus consentit, et *Contium* in alia omnia cuntem reprehendit *Mastrichtius*². Causa his est praeципua, quod sub finem eius scripti existent nonnulla non *Callixti II.* tantum, sed etiam *Innocentii II.* decreta, qui diu post *Ivonis* mortem Ecclesiae Romanae praefuerint. Verum istud quidem item hanc minime conficit. Monet enim *Ant. Augustinus*³ ea decreta manu recentiori adiecta fuisse; cui coniecturae momentum non leve inde accedit, quod duo operis istius scripta exempla a se visa testetur *Mabillonius*, in quibus et nomen *Ivonis* inscriptum fuerit, et decreta *Innocentii* absuerint. Quam autem *Vincentius Bellavensis* summatum decretorum *Hugoni* adscripsit, eam esse opus a *Panormia* diversum ex eo colligit *Augustinus*, quod sint quam paucissima in quibus duo hi Codices conspicient, plurima in quibus distent. Quare nihil opus est *Bohemeri* conjectura existimantis, *Ivoni Panormiam* est.

¹ De clar. leg. interpr. lib. 3. cap. 1.

² In Hist. Iur. Eccles. n. 268.

³ Lib. 2. dial. 5.

CAPVT III.

75
eam fortasse ob causam fuisse adjudicatam, quod ex eius decreto depromta esset, quemadmodum pro more aetatis Breviarium *Aniani*, quod ex *Theodosii* desumptum est Codice, ipsius Codicis nomine dici laudarique solet.

SCHOL. I. Decretum *Ivonis* una cum eius epistolis prodiit Lovaniⁱ ann. 1561. curante Ioanne Molinaeo. Sed praestat editio Parisina cum aliis viri sancti scriptis ann. 1647. cura Ioann. Frontonis cum Soucheti ac Iureti in epistolas notis. *Panormia* prodiit Basileae ann. 1499. opera Seb. Brant. tum Lovaniⁱ ann. 1577.

SCHOL. II. Laudant Corr. Rom. Collectionem Polycarpni nomine inscriptam, cuius auctor est non Polycarpus, quod videtur credidisse Franc. Florens, verum Gregorius Presbyter, Ecclesiae Compostellanae Cardinalis, qui collectionem ipsam, Polycarpum inscrispsit. Concinnata est circa medium saeculi duodecimi: de qua, ut de ceteris ex eadem aetate Codicibus vide Ioann. Doujat. Lib. 3. cap. 29. seqq.

§. LVIII.

Quis et qualis fuerit Gratianus?

Iam ad *Gratianum* venio, cuius p[re]ae omnibus, qui ante ipsum canonibus colligendis operam navabant, fama deinceps maxime valuit. Natione Hetruscus fuit, Clusinus patria; nam omnino falluntur, qui Classensem faciunt. Adolescens regulam *S. Benedicti* professus Bononiae in Monasterio *S. Felicis*, temporibus *Conradi III. Imp.* vixit, quo tempore *Alexander*, qui deinde summum Pontificatum adeptus est, Theologiam ibi publice profitebatur¹. Ingenium illi fuit acutum satis in Patrum sententias, Conciliorumque ac Pontificum decretis pro suo modulo conciliandi; sed minus, quam oportebat, excul-

K 2

tum.

¹ Vid. *Bobmer diss. de decr. Gratian.* §. 9. *Heinec. in Histor. Iur. lib. 2. §. 61.* (not. 1).